

ZNANSTVENE EKSURZIJE VZHODNOALPSKO-DINARSKIH FITOCENOLOGOV PO ŠVICARSKIH NARAVNIH GOZDOVIH

V letu 1977 je organiziral švicarski fitocenolog in gozdar dr. ing. Walter TREPP s pomočjo stanovskih kolegov vsebinsko bogate znanstvene ekskurzije, ki jih je kratko imenoval »ekskurzije po švicarskih gozdovih«, s študijsko temo »Gospodarjenje z naravnimi gozdovi na osnovi vegetacije«. Popotovanje po Švici je trajalo od 28. avgusta do 3. septembra, tako da smo jo v celoti premerili od tromeje z Avstrijo in Italijo na vzhodu (Graubünden) do Švicarske Jure na zahodu. Kar na začetku moramo povedati, da so bile ekskurzije dobro pripravljene in izpeljane, za kar gre posebna zahvala švicarskim gozdarjem in fitocenologom, zlasti pa neurnornemu dr. W. TREPPU. Udeležencev je bilo okoli 40 in izkazalo se je, da je to primerno število, ker smo lahko vsi sodelovali. V največjem številu so se ekskurzije udeležili Jugoslovani (12) in Avstrijci (10), nato Švicarji, od katerih je stalno spremljalo ekskurzijo sedem strokovnjakov, občasno pa tudi več, Italijani so bili štirje, dva Nemca in en Poljak. Na teh ekskurzijah sva bila dva Slovenci — prof. dr. Vera GREGORIČ in dr. Mitja ZUPANČIČ. Smola je bila le ta, da nas je na vsej poti spremljal nepotreben dež.

Program je bil vzorno in sistematično pripravljen, začenši z gozdnimi fitocenozami v najvišjem subalpskem pasu švicarskih Alp na nekarbonatni podlagi, prek nekarbonatnega montanskega pasu švicarskega sredogorja do montanskega pasu karbonatne Švicarske Jure.

Prvi dan nas je vodila pot po lepem engadinskem narodnem parku v kantonu Graubünden. Švicarji so se odločili za »totalni« park, kjer vse »gospodarjenje« prepuščajo zgolj naravi. Tod ni ne gozdarjenja ne kmetovanja, niti lova. Najvišji subalpski pas (1800–2000 m) na nekarbonatni podlagi gradi rjasti sleč, brusničevje in borovničevje z ruševjem (*Rhododendreto-Vaccinietum*). Posebnost je v tem, da se tod pojavljata dve obliki ruševja *Pinus mugo* (*P. mugo* subsp. *mughus*), ki je bolj razširjen na vzhodu (Balkanski polotok, del srednje Evrope ter severni in srednji Apenini) ter *Pinus mugo* subsp. *arborea* (*P. uncinata*), ki porašča zahodne dele Evrope (del srednjih Alp, zahodne Alpe, Pireneje in alpski svet srednje Španije). Študijska tema ekskurzije je bila preučevanje dinamike naravnega gozda, kjer se ne gospodari. Ogledali smo si več sestojev in oblik te fitocenoze, kjer drevesnato ruševje dosega tudi do 10 m in več. Zanimiva je subasociacija s cemprinom (*Rhododendro-Vaccinietum vembretosum*), kjer sta posamič primešana macesen in smreka. V tej subasociaciji pa razlikujejo še varianto s *Pinus mugo* subsp. *arborea*, ki pokriva do 60 % površine na račun drugih drevesnih vrst.

Na položnejših dolomitnih terenih ali na moreni v isti nadmorski višini v toplejših legah porašča tla gozd ruševja in pomladanske rese (*Erico-Mugetum*). Tod sta zastopani obe obliki ruševja, *Pinus mugo* subsp. *arborea* in *Pinus mugo*.

Naslednji dan smo obiskali subalpski smrekov gozd (*Piceetum subalpinum*) na nekarbonatnih kamninah v nadmorski višini 1600 m v okolici Zerneza. Tema študija je bila prebiralno gospodarjenje v njem. Sestoj je bil lep, z veliko pokrovnostjo cvetoče borealne rastline severne linejevke (*Linnaea borealis*), ki je pri nas zelo redka. V višjih nadmorskih višinah sta smreki primešana cemprin in macesen. V tem predelu je J. BRAUN-BLANQUET prvič opisal subalpski smrekov gozd. Drugi objekt smo si ogledali v okolici St. Moritza, spet gozd rjastega sleča, brusničevja in borovničevja s cemprinom, obličeje z dlakavo šašulico (*Calamagrostis*

villosa), in sicer na svežih in močvirnih podzoljenih tleh (1850–1900 m). Na bolj sušnih rastiščih omenjene fitocenoze se pojavlja v večjih količinah posebna domača varianta rdečega bora, *Pinus sylvestris* var. *engadinesis*, ki je tod prvoten.

Tretji dan je bil posvečen proučevanju montanskih gozdov v širši okolici Chura (Flims, Lag la Cauma, Uaul Grond, Ruinalt pri Connu). Nadmorske višine so bile tod že zmernejše 950–1100 m, geološka podlaga zgornjejurski prepereli apnenci. Tudi tu je bila tema dneva prebiralno gospodarjenje v montanskih gozdovih smreke ter jelke in smreke. Na naši ekskurzijski poti smo srečali zanimive fitocenoze: *Piceetum montanum*, *Piceo-Abietetum*, *Galio-Abietetum*, *Abietetum albae* in na suhih strmih rastiščih. *Erico-Pinetum*. Smreke in jelke dosegajo tod višine do 40 m in premer je pogosten okoli 50 cm.

Četrti dan smo prispeli v ementalško dolino, ki jo oblikuje umirjeno, zaobljeno švicarsko sredogorje. Zbirališče je bilo v prijetnem naselju Langnau, kjer smo si ogledali gozdove v njegovi bližnji in daljni okolici. Tod so njihovi najlepši prebiralni gozdovi jelke in bukve (*Abieti-Fagetum*) na miocenskih skladih v nadmorski višini od 600 do 1400 m. Jelke dosegajo višine do 45 m, mestoma prek 50 m (doslej najvišja posekana jelka je merila 57 m). Prsni premeri so do 80 cm in več.

Še isti dan smo nadaljevali pot v Neuchatel, kjer so nas čakali gozdarji tega območja in znani švicarski fitocenolog francoskega rodu prof. dr. J. L. RICHARD. Naslednje jutro so nas popeljali v karbonatni svet Švicarske Jure. Prva postaja je bila v termofilnem bukovem gozdu *Carici-Fagetum*, kjer dominira drobnolistna močvirnica (*Epipactis microphylla*), pri nas redkeje zastopana. Za nas je bil tudi zanimiv javor *Acer opulus* (*A. opulifolium*), ki je podoben našemu rdečemu javoru (*Acer obtusatum*), nekateri poznavalci te vrste menijo, da je naš ilirski endemit podvrsta tega srednjeevropskega javora. Po obliki lista in po skorji sta si neverjetno podobna. Druga točka ogleda je bila v montanskem gozdu bukve in mlaj (*Dentario-Fagetum*), ki pa mu je v veliki meri primešana jelka. Od mlaj so tod v največji meri prisotni peterolistni mlaji (*Dentaria digitata*) in *Dentaria pinnata*, in to kot izraziti srednjeevropski vrsti. Na poti proti udorni dolini Creux du Van smo srečali širši pas jelovo-bukovega gozda na apnencu (*Abieti-Fagetum*), kjer je obilno zastopana vijoličnocvetoča *Dentaria pinnata* in mestoma *Helleborus foetidus*. Poleg fitocenološke problematike smo preučevali še prebiralno gospodarjenje v že opisanih fitocenozah. Kot poslastico so nam pokazali ekstrazonalni smrekov gozd na skalnem apnenčastem podoru (*Asplenio-Piceetum*) v nadmorski višini okoli 1200 m, ki se je tod razvil zaradi posebnih mikroklimatskih in talnih razmer. Na tem področju manjkajo nekateri rastlinski elementi subalpskega smrekovega gozda, zlasti navadna enocvetka (*Moneses uniflora*). Povzpeli smo se še na melišče, kjer smo botanizirali vse do skalnih sten. V tem času je najlepše cvetela alpska mandroščica (*Linaria alpina*) s svojim intenzivno modrim cvetom in oranžnim goltom.

Tako so se končale naše ekskurzije v Švici in naslednji dan smo se vračali vsak po svoje proti domu. Nepopolen bi bil ta zapis, če ne omenim še izredne gostoljubnosti vseh švicarskih gozdarjev-gostiteljev, ki so poleg izredno dobro pripravljenih ekskurzij poskrbeli tudi za gastronomske specialitete ob dobri kapljici. Najlepše pa je bilo večerno srečanje v churski grajski kleti, kjer nas je obiskal in z nami posedel pozno v noč naš učitelj in nestor fitocenologov 94-letni prof. dr. J. BRAUN-BLANQUET. Resda naglušen, toda živega in iskrivega duha, še poln idej in ustvarjalne moči, kar je za to dobo človekovega življenja kaj ne navadno. Spoštovanemu kolegu dr. ing. W. TREPPU in njegovim sodelavcem pa se moramo še enkrat zahvaliti za ta polna doživetja v švicarskih gozdovih.

dr. Mitja ZUPANČIČ